تەرمیناڵ
کۆتاییەکان و دەستپێکی نوێی هونەری

خوێندنەوەیەك بۆ دوا ئەزموونی شانۆیی لە لای لاش نۆرێن

دانا رەئووف

دەروازەیەک

لاش نۆرێن لە شەستەکاندا، لە تەمەنێکی ناسک و سەردەمی مێردمنداڵیدا، لە خانەوادەکەی جیادەبێتەوە و بەتەنها دێتە ستۆکهۆڵم و بەوپەڕی دڵنیایی و پێداگرییەوە بڕیارە دەدات ببێت بە نووسەر.

لاش نۆرێن لە تەمەنی نۆزدە ساڵیدا و بە بڵاوکردنەوەی دیوانێکی شیعر، بەناوی (لەیلاک، بەفر) ئەو خەونەی دێتە دی. شیعر و ئەو لیریکەی لاش نۆرێن لەو سەردەمە بەراییەدا دەیاننووسێت، مۆرکێکی کێوی و هوروژمی وشە و شەپۆلێکی بەهێزی فەنتازیا و هەستگەلێکی سارد و دوورەپەرێز لەخۆ دەگرێت.

لاش نۆرێن لەم قۆناغەدا دەکەوێتە ژێر کاریگەریی ئەدەبی فەڕەنسی و بەتایبەتیش Raymond Ronssell, Henri Michaun.

لاش نۆرێن بەهیچ شێوەیەك هەڵسوكەوت و هەست و سۆزی كەسایەتییەكانی دیاری نەكردووە

ئەم قۆناغە ئەدەبییەی لاش نۆرێن لە ئەدەبی سوێدیدا، بە شیزۆشیعر ناوزەدکراوە. لاش نۆرێن لە حەفتاکاندا جگە لە شیعر و لیریک، چەند رۆمانێکیش دەنووسێت، بۆ نموونە رۆمانی (لە ئاسمانی ژێرزەمیندا). رووداوەکانی ئەم رۆمانە لەنێو شاری ستۆکهۆڵمدان و کارەکتەرەکانیشی هەر لەنێو ئەتمۆسفێری ژیانی رۆژانەی ئەو شارەدا دەسوڕێنەوە و کەسانی سۆزانی، تاوانبار، بەدمەست، موعتادەکان و خەڵکانی نەبینراوی دەرەوەی سیستەمە کۆمەڵایەتییەکان دەبنە پاڵەوانەکانی. هەرچەندە لاش نۆرێن لە حەفتاکاندا وەکو شاعیرێکی دیارو خاوەن دەنگێکی تایبەتمەند دەناسرێت، بەڵام بەدوا دیوانی شیعری خۆی (دڵ لەنێو دڵدا)، کە لە ساڵی ١٩٨٠دا بڵاویدەکاتەوە، بەتەواوەتی واز لە شیعر و لیریک دەهێنێت و روو دەکاتە نووسینی شانۆنامە. کە بە دیوانی (دڵ لەنێو دڵدا) واز لە دنیای شیعریش دەهێنێت، هەناسەیەکی دراماتیکی، شیعرێکی دیالۆژئاسا و زمانێکی شانۆیی لەنێو شیعرەکانی ئەو دوا دیوانەیدا چەکەرەی کردووە. دنیا شانۆییەکەی، زمانە شیعرییەکەی، دیدی کارەکتەرەکانی و ستراکتۆرە درامییەکەی لە شیعرەکانییەوە سەرهەڵئەدات و چەمک و بیرۆکەی مەسەلەکانی پابەست بوون بە دایک و باوکیشەوە، لە شیعرەکانییەوە دەگوێزرێتەوە بۆ شانۆ و بەرهەمە دراماتیکییەکانی.

قۆناغی هەڵوەشاندنەوەی خێزان و بەها کۆمەڵایەتییەکان، لەلای لاش نۆرێن، زیاتر لە ساڵی ١٩٧٨ەوە و بە شانۆنامەی (جورئەتی کوشتن) دەستپێدەکات و بەشانۆنامەی (ئۆریستێس) ١٩٧٩، زیاتر قوڵدەبێتەوە و لە ساڵی ١٩٩١یشدا، بەشانۆنامەی (هەروەها سێبەرەکانیشمان پێببەخشە) کۆتایی پێدێت.

لاش نۆرێن لە شانۆنامەی (شەو دایکی رۆژە) دایک و باوک و خوشک و براکانی لە بەرواری ٩ی مانگی پێنجی ساڵی ١٩٥٦دا لە ژوورێکی شانۆییدا، دادەنێت. ئەو کات و شوێنەی لاش نۆرێن بۆ رووداوەکانی شانۆنامەکەی دەستنیشانی کردوون، شتێکی رێکەوت نین و رۆژی لەدایک بوونی خۆیەتی. لەم شانۆنامەیەدا، دایک کەسێکی شەڕانگێز و نەخۆشە، کوڕەکانی لە پێشبڕکێی ئەوەدان کامیان زیاتر لە لای دایکیان خۆشەویستترە و باوکیش بە تەواوی بەدمەستە و لە دونیای ئەوان دابڕاوە.

لاش نۆرێن دوای ئەم قۆناغە، روودەکاتە مەسەلەکانی کۆمەڵناسی و لەسەر بنەما و زەمینەیەکی تری بەرفراوان و زیاتر لە مەودایەکی نێونەتەوەیی و مرۆییەوە دەنووسێت. بەرئەنجامی ئەم هەڵکۆڵینەش چەندین شانۆنامە دەبێت، شانۆنامەکانیش بەرجەستەی ئەو کەسانە دەکات، کە لە دەرەوەی سیستمە کۆمەڵایەتییەکانەوەن، ئەو کەسانەی هەموو دەرگاکانیان بەتەواوەتی بەڕوودا داخراوە. لاش نۆرێن لە یەکێک لە چاوپێکەوتنەکانیدا، سەبارەت بەم کەسایەتییانە وتویەتی: (راستییەکان لەلای ئەو کەسە بێچارە و پەراوێزخراوانەیە... ئەو کەسانەی، کە لە ژوورە تاریکەکاندا بەندکراون و هەر ئەوانیش راستییەکان بۆ ئێمە دەستنیشان دەکەن).

پرۆسەی نووسین لای لاش نۆرێن، بە چەندین قۆناغدا تێدەپەڕێت: لە مەسەلەکانی خێزانەوە بۆ بەدمەستی و بێلانەکان، تا دەگاتە ئەو درزانەی کە شەڕ لەنێو دەروونی مرۆڤ و کۆمەڵگەکاندا

هەرچەندە لاش نۆرێن لە حەفتاکاندا وەکو شاعیرێکی دیارو خاوەن دەنگێکی تایبەتمەند دەناسرێت، بەڵام بەدوا دیوانی شیعری خۆی (دڵ لەنێو دڵدا)، کە لە ساڵی ١٩٨٠دا بڵاویدەکاتەوە، بەتەواوەتی واز لە شیعر و لیریک دەهێنێت و روو دەکاتە نووسینی شانۆنامە

دروستیان دەکات. هەروەها لاش نۆرێن بەشێوەیەکی هاوتەریبی و هاوشان لەگەڵ شانۆنامە کۆمەڵایەتی و ڕەخنەئامێزەکانیدا، روو دەکاتە جۆرە مینیاترییەک لە زماندا، لەم کارانەیدا و بەشێوەیەکی دراماتۆرگی، زمان پاکژدەکاتەوە و دەرگایەکی بێدەنگ بە رووی ژیان و مەرگدا دەکاتەوە. شانۆنامەکانی مۆسیقای بێدەنگ، ئاوی وەستاو، نۆڤێمبەر.. چەند نموونەیەکی ئەم گەردوونە بێدەنگەن.
بەشێوەیەکی گشتی و وەک بەرئەنجامێکی ئەو پرۆسێسە چڕو گرانە دوورو درێژە، دەتوانین بڵێین، کە بەرهەمەکانی لاش نۆرێن بە بەردەوامی گۆڕانکاریی تەواوەتی و بنەڕەتییان بەسەردا دێت، هەموو بەرهەمێکی تازە، سەرەتایەکی نوێیەو هەموو پرۆژەیەک لە ئێستا و لە دەستپێکی بەهێزی ئەم ئان و ساتەوە دەستپێدەکات.

●تەرمیناڵ

کۆتایی ڕێگە یان وێستگەی چاوەڕوانی

(تەرمیناڵ) قۆناغێکی نوێیە لە رەوت و پرۆسەی نووسینی شانۆ لەلای لاش نۆرێن و بریتییە لە نۆ شانۆنامەی کورت.
لاش نۆرێن لە ساڵی ٢٠٠٤دا تووشی دابڕان و ئیفلیجبوونێکی کاتیی کتوپڕ دەبێت و چیتر ناتوانێت بنووسێت. هەرچەندە کاری زۆری ریژی دەکات و بە بەردەوامی لە دونیای شانۆکاندا دەژی، بەڵام هیچ شتێکی نوێی بۆ نانووسرێت و هیچ بەرهەمێکی تازە لەدایک نابێت. لاش نۆرێن خۆی بەم شێوەیە باسی ئەو قۆناغەی دەکات (ماوەیەکی زۆر و بەچڕی خەریکی نمایشکردن و کاری ریژی چەند شانۆنامەیەک بووم، بەڵام زۆر بە پەرۆشەوە بووم، کە سەرلەنوێ دەست بکەمەوە بە نووسین. هەر یەکەم شەو دوای نمایشکردنی شانۆنامەی (شەڕ) لە فەرەنسا گەڕامەوە دەستم کرد بە نووسین)، بەڵام ئەو نووسینە هیچ بەرئەنجامێکی نابێت و هیچ بەرهەمێکی تازەی لێ ناکەوێتەوە، نەک هەر ئەوە، بەڵکو ئەوەی دەینووسێت لە چەند لاپەڕەیەکی رەشکراوەی بێمانا زیاتر نابێت. (من کۆڵم دابوو، گوێم نەئەدا بەوەی چی دەنووسم، تەنها دەمنووسی. من تەنها دەمتوانی بەشێوەیەکی سەرسم لێدان بنووسم، هەروەک ئەوە وابوو هەرگیز نەمتوانیبێت چەند رستەیەک بنووسم. لەپڕ لەم کات و سەرسم لێدانەدا، ئەم شانۆنامە کورتانە فۆرمی خۆیان وەرگرت. یەکێکیان تەنها هەر بیست چرکەیەک دەخایەنێت).
شانۆنامەکانی تەرمیناڵ کۆتایین و لەهەمان کاتدا سەرەتاشن. هەروەک ئەوە وایە بگەیتە دوا وێستگەکانی شوێنێک، هەریەکەو راست لەو شوێنەشەوە بەرەو شوێنێکی تر بڕۆیت.
تەرمیناڵ مانای کۆتایی دەگەیەنێت، هەروەها کارەکتەرەکانی ئەم تەرمیناڵانە و لەم دوڕیانەدا لە چاوەڕوانییەکی بەردەوامدان. دوای ئەوە ماڵئاواییەکی ئێجگارەکی دەکەن. شانۆنامەکان لە مەداری چەندین جۆری کۆتاییەکاندا دەسووڕێنەوە و چەشنێک لە تێکشکان و پارچە پارچەبوونی کات و شوێنەکان بەرجەستە دەکەن. ئەم شانۆنامانە لە بارودۆخێکی ساکاری ژیانی رۆژانەی مرۆڤ دەدوێن، لەهەمانکاتدا ئەو بارودۆخانە دەخەنە روو کە رۆڵێکی گەورە و یەکالاکەرەوەیان لە ژیانی مرۆڤدا هەیەو بە زمانێکی کورتکراوە و رۆژانە نووسراون، هەموو خاڵ و کۆما و ئاماژەیەک گرینگە و بەشێکە لە ریتم و

وێنەی کارەکتەرەکان و ڕۆنانی ڕووداوەکان. لاش نۆرێن بەهیچ شێوەیەک هەڵسوکەوت و هەست و سۆزی کەسایەتییەکانی دیاری نەکردووە و هەموو شتێک لەنێو دیالۆژ و وشە و دێڕ و خاڵەکانەوەیە.
لاش نۆرێن لەم ئەزموونی تەرمیناڵ-ەدا، لە سامۆێل بێکێت، مۆریس مەتەرلینگ، هارۆڵد پینتەر و یۆن فۆسە نزیک دەبێتەوە. شانۆنامەکانیش لەسەر پاشەکەوتکردن و بزاڤێکی بازنەیی زمان و ڕەوشی جیاوازەوە ڕۆنراون. گەمەیەکی دەسەڵاتی شاراوە و نادیار و لە دەستدانی تواناکانی قسەکردن و پەیوەندیکردن، لەگەمەی نێوان فۆرم و ستایلی گەمەکە و دیدی شانۆنامەکاندا دەردەکەوێت.
تەرمیناڵ بۆ لاش نۆرێن ئازارەکانی ژیانن، ئەو ماڵئاواییانەن، کە هەرگیز ناتوانین خۆمانی لێ قوتارکەین، ئەو کۆتاییانەن، کە هەرگیز تەواونابن. لاش نۆرێن دەڵێت (ئەوەی ئێستا بەلای منەوە گرینگە، ئەوەیە چۆن ئاماژەیەک، ژیانێک کۆتایی پێ دێت. چۆن ئەو ژیانە لەنێو بیابانەکاندا بزر دەبێت، دەبێتە خۆڵەمێش و نامێنێت. من بەدوای زمانێکدا دەگەڕێم، کە بەرەو هەڵوەشاندنەوە و نەمانێکی تەواوەتی دەڕوات).
هەرچەندە شانۆنامەکانی تەرمیناڵ لە ڕووی بابەت، بەکارهێنانی زمان و فۆرمەوە لە یەکترییەوە نزیکن، لەگەڵ ئەوەشدا هەریەکەو کارەکتەر و ئەتمۆسفێر و سترۆکتۆری تایبەتمەندی خۆیان هەیە.
زمانە نوێیەکەی لاش نۆرێن لە سێبەری مەرزێکدایە لەنێوان ئەوانەی مردوون و ئەوانەی زیندوون، بەشێوازێکی ساکار و کورت، ڕووتکراوەتەوە و بەتەواوەتی لە هەموو شتە زیادەکان داماڵدراوە.
لاش نۆرێن بەم شێوەیە توانیویەتی بگەڕێتەوە بۆ توخمە تایبەتە ئاماژەئامێزەکان و گوزارشت لە بارودۆخە ڕووتەکانی ڕووبەڕووبوونەوەی نێوان مرۆڤەکان بکات. نووسەر لەم دووڕیانەدا وشەکان، کە دەربڕی بارودۆخەکانن، ڕووبەڕووی بێدەنگییەکی وەها دەکاتەوە، کە بەردەوامییان پێ ببەخشێت و لەهەمان کاتدا شوێنپێشیان هەڵدەگرێت.
(مەرگ) وەک شانۆنامەکانی دەیەی نەوەدو سەرەتای ساڵانی دوو هەزارەکان، بۆ نموونە: مۆسیقای بێدەنگ، ئاوی وەستاو، نۆڤێمبەر... لە چەقی ڕووداوەکانی تەرمیناڵەکاندان و بزاڤی جوڵەی کارەکتەرەکانیانی خستۆتەکار و هەموو شتێک لە چەمکەکانی مەرگەوە دەستپێدەکات و بە مەرگیش کۆتاییان پێ دێت، بەڵام لاش نۆرێن لەهەمان چاوتروکاندا، مەرگ دەکاتەوە بەژیان. کارەکتەرەکان بە سەربەستی بەناو یادەوەرییەکاندا دەڕۆن، دەچنە ژوورەوە، دێنە دەرەوە و کۆتاییەکان ژیانی کارەکتەرەکان لە ژیانێکی تردا دەخەنەڕوو.
لاش نۆرێن باسی ئەوە دەکات، کە ساتە بچوکە چارەنووسسازەکان ژیانی مرۆڤ پێکدەهێنێت و ئاماژەی ئەوەش دەکات، کە هەموو کەسێک دەبێت لە ژوورە داخراو و پڕ لە ئازارەکانی خۆیانەوە بتوانن بدوێن و ڕووبەڕووی ڕاستییەکانی خۆیان و دەووروبەرەکەیان ببنەوە. ئەم نووسەرە دەتوانێت بە وریایی و بە هۆشیاری گوێی لە (من)ەکانی تاک بگرێت و شتە نادیارو نەناسراوەکان بکاتە شتێکی ناسراوی وا کە ئێمە لە ئاستیدا هەست بە شەرمەزاری بکەین.

●تەرمیناڵی سێ

ژن و مێردێکی گەنج هاتوون بۆ نەخۆشخانەی

پرۆسەی نووسین لای لاش نۆرێن، بە چەندین قۆناغدا تێدەپەڕێت: لە مەسەلەکانی خێزانەوە بۆ بەدمەستی و بێلانەکان، تا دەگاتە ئەو درزانەی کە شەڕ لەنێو دەروونی مرۆڤ و کۆمەڵگەکاندا دروستیان دەکات

وتار

منداڵان تا ژنەکە، کە دووگیانە و ژان دەیگرێت، منداڵەکەی ببێت، بەڵام بە هەڵە بە ڕاڕەوێکی تردا دەڕۆن و دەچنە ژوورێکی تری چاوەڕوانییەوە. لەوێش ژن و پیاوێکی تر، کە لەوان بەتەمەنترن، چاوەڕوانن. بەڵام ئەوان هاتوون تەرمی کوڕە بیست ساڵە مردووەکەیان وەربگرنەوە. دواتر هەر زوو بۆمان دەردەکەوێت کە ئەو دوو خێزانە، لە بنەڕەتدا هەر هەمان ژن و پیاون، بەڵام لە دوو کاتی جیاوازدا، کە بیست ساڵیان لە نێواندایە. بەتەمەنەکان خۆیان لە ڕۆژگارەکانی گەنجیدا دەبیننەوە، ئەو ژنەی کە جەستەی کوڕە مردووە بیست ساڵییەکەی لە مەیتخانە وەردەگرێتەوە، لەپڕ ڕووبەڕووی ئەو ئافرەتە گەنجە دەوەستێت کە ژان دەیگرێت و چاوەڕوانی منداڵبوونە.

هەر لەم ژووری چاوەڕوانییە و لە پەراوێزی ڕووداوەکاندا، کچێک دەردەکەوێت ئازاری هەیەو ئەمەش ئاماژەیەکە بۆ ئەوەی کە تازە منداڵێکی لەبارچووبێت، یاخود خۆی فرێی دابێت.

سکپڕی لەلای (ئەوی مێ) ڕەوشێکە کە ئەو خۆی نایەوێت هیچی لەبارەوە بزانێت، بەڵام لە ئامادەبوونی کچێکی تری گەنجدا، ڕەنگ دەداتەوە، کە ئازاری هەیە و لەوە دەچێت منداڵی لەبارچووبێت. لەکاتێکدا ئەم دوو کارەکتەرە لە چاوتروکانێکدا لەیەکتریدا ڕەنگ ئەدەنەوە، چارەنووسیان پێکەوەیە و هەر پێکەوەیش کۆتاییان دێت. لەلای ژن و مێردە گەنجەکە چاوەڕوانییەکی گەورە و هیوایەکی بەرز، بەتایبەتی لەلای پیاوەکە (ئەوی نێر) هەیە، ترسێکی تۆقێنەر و دڵەڕاوکێ و پەشێوییەکیش لەلای ژنەکە (ئەوی مێ) بەرانبەر بە ئایندە دەبینرێت. ئەوی مێ لە چاوەڕوانیی منداڵبوونەکەیدا، تەنها بیر لەوە دەکاتەوە کە بگەڕێتەوە بۆ سەر کارەکەی و سەرلەنوێ ببێتەوە بەخۆی.

ئەوی مێ: دەمەوێت هەرچی زووە بکەومەوە کار، بۆئەوەی سەرلەنوێ ببمەوە بە کەسێکی ئاسایی. تا دووبارە ببمەوە بە خودی خۆم.

بەڵام بە پێچەوانەوە (ئەوی نێر) لە چاوەڕوانییەکی پڕ لە بەختەوەریدایە کە دەبێتە باوک.

ژیانی ئەم دوو مرۆڤە گەنجە و ڕەوشەکەیان، جۆری گوزەران و پەیوەندییەکانیان، لەلایەکی ترەوە، بەدیوێکی ترداو لە ئایندەدا لەلای (پیاوەکە)و (ژنەکە) کە بیست ساڵ بەتەمەنترن، بەرجەستە دەبێت. چۆن ئەوان چاوەڕوانی لەدایکبوونی منداڵەکەیان دەکەن، بەهەمان شێوە، هەرخۆیان (ئەوانی تر) غەمی لەدەستدانی کوڕە بیست ساڵەکەیان دەخۆن، کە هەرگیز نەیانتوانیوە لە نزیکەوە بیناسن. (ئەوی مێ) منداڵەکەی لە سنوری گۆڕێکدا، بەتەنیشت جەستەی کوڕە بیست ساڵەکەوە دەبێت کە تازە مردووە. ئەم دوو خێزانە: (ئەوی مێ، ئەوی نێر) لەگەڵ (پیاوەکە، ژنەکە) پێکەوە نادوێن، بەشێوەیەکی زۆر دیاریکراو لەیەکتری نزیک دەبنەوە، بەڵام بە تەنیشتی یەکترەوە و بەشێوەیەکی هاوتەریبانە کاتەکانیان، لەنێوان دوێنێ و ئەمڕۆدا، لەنێوان ڕابردوو و ئێستادا دەگوزەرێنن. لەم هۆڵی چاوەڕوانییەدا وێنە و وتەکان جۆرە دەنگدانەوەیەکیان هەیە، دیدو یادەوەرییەکان و جیاوازییەکان لەنێوان تەمەنی کەسایەتییەکاندا نامێنێت.

ژوورەکە هێماگەلی چاوەڕوانییە و دەبێتە پانتاییەکی گرینگ، شوێنێک کە هەموو کات، شوێن

تەرمیناڵ بۆ لاش نۆرێن ئازارەکانی ژیانن، ئەو ماڵئاواییانەن، کە هەرگیز ناتوانین خۆمانی لێ قوتارکەین

و یادەوەرییەکانی تیادا کۆدەبێتەوە.

هەموو شتێک ئاسایی دیارە، بەڵام لەپڕ شتێکی چاوەڕواننەکراو ڕوودەدات. وشەکان لە ژیانی ڕۆژانەوە سەرچاوە دەگرن، لە بێدەنگییەوە دەست پێدەکەن و بەشێوەیەکی کاریگەر، بەبێ هەڵچوون و زۆر لەخۆکردنێک، بەهۆی تەنها یەک وشەوە، یان حیوارێکی نێوان ژن و پیاوەکەوە هەموو ئەتمۆسفێرەکە دەگۆڕێت.

لە تەرمیناڵی سێدا، جگە لە چاوەڕوانی هیچ شتێکی تر ڕوونادات، بەڵام مێژووی ژیانی ئەو دوو خێزانە، کە هەر یەک خێزانە، بۆ خۆیان و بۆ بینەرانیش واڵا دەکرێتەوە، ئەزموون و یادەوەرییەکانیان لە زەمەنە جیاوازەکاندا ئامادەبوونێکی هەستپێکراویان هەیە و بۆ هەر یەکێک لە کارەکتەرەکان سەفەری ژیانێکە.

●بوومەلەرزە

تەرمیناڵی یانزە

ڕووداوەکان لە هۆڵی چاوەڕوانیی نەخۆشخانەیەکی دەروونیدا، وەک خەونێکی ناخۆش دەردەکەون. شتێک ڕووی داوە: کچێک لە کتێبخانەی گشتی شاردا تووشی داخورپانێکی توندوتیژی دەروونی بووە و ئێستا خستوویانەتە نەخۆشخانە. دایک و باوکی یەک بەدوای یەکدا دێن و لە ژووری چاوەڕوانی دادەنیشن، دۆستەکەشی دواتر، دوای ئەوان دەردەکەوێت.

لە ڕووکاری دەرەوە هیچ شتێکی ئەوتۆ لەم شانۆنامەیەدا ڕوونادات. هەموو دیمەنەکە لە تابلۆیەک دەچێت، بەڵام هەموو شتێک بەشێوەیەکی بەهێز لە خودی دیالۆژەکاندا ڕوودەدات.

یەکێک لە پرسیارە گرینگەکانی ئەم شانۆنامەیەش ئەوەیە کە خێزانێک دەگاتە چ دووڕیانێک، کە چیتر نەتوانن پێکەوە بدوێن و لە یەکتری بگەن؟ کچێکی گەنج دەیەوێت دەستی بە کەسوکارەکەیدا بگات، بەدەنگییەوە بێن و لێی تێبگەن، ئەو کەس و کارەی کە زۆر دەمێکە وازیان لەوە هێناوە پێکەوە بدوێن. ئەو کچە لە دەرەوەی پەیوەندییەکانی «دایک/ باوک»دا چ پەیوەندییەکی بەجیهانی دەرەوە و بەدۆستە کۆنەکەیەوە هەیە، کە کەسوکارەکەی هەرگیز ئەو کوڕەیان نەدیوە؟

ئەو تیمارکارەی لەم نەخۆشخانەیەدا کاردەکات، چیی دەوێت؟ بۆچی کەس توانای گوێگرتنی نەماوە: نایانەوێت، ناوێرن یا ناتوانن و دەستیان بە یەکتریدا ناگات، نەک لەبەر ئەوەی ڕقیان لە یەکتری دەبێتەوە یان بێزارن لە یەکتری، بەڵکو لەبەرئەوەی کە ئەو توانایەیان نییە و هەریەکە لە دورگەیەکی چۆڵ و هۆڵی دەروونیی خۆیاندا، بەتەنیا دەژین. تەنها کچەکە (هێدفیگ) لەم نەخۆشخانە دەروونییەدا بەتەنیا بەند نەکراوە، بەڵکو هەموو ئەو دیالۆژو گفتوگۆیەی لەنێوان دایک و باوکەکەدایە، ئەو زمانەی کە پێی دەدوێن، جۆرێکە لە دابڕان، لە ڕاکردن و لە یەکتری دوورکەوتنەوە. ئەوان پێکەوە دەدوێن، بەڵام بەشێوەیەک هەر بۆئەوەی قسەبکەن، کات بەدەم چاوەڕوانییەوە تێبپەڕێنن و خۆیان لە شتە گرینگەکان، لەو شتانەی کە مانایەکیان هەیە، بدزنەوە.

ستراکتوری شانۆنامەکە هاوکێشەیەکی ماتماتیکی لەخۆ دەگرێت: لە سەرەتادا دایک دەردەکەوێت، دوای ئەو باوک و دواتریش دۆستەکەی، یەک بەدوای یەک دێنە هۆڵی چاوەڕوانیکردنی نەخۆشخانەکە. لەوێ بەدەم چاوەڕوانییەوە یەکتری

لاش نۆرێن لەم ئەزموونی تەرمیناڵ-ەدا، لە سامۆێل بێکێت، مۆریس مەتەرلینگ، هارۆڵد پینتەر و یۆن فۆسە نزیک دەبێتەوە. شانۆنامەکانیش لەسەر پاشەکەوتکردن و بزاڤێکی بازنەیی زمان و ڕەوشی جیاوازەوە ڕۆنراون

و ئەو تیمارکارەش دەبینین، کە چاودێریی کچەکە دەکات. دوای ئەوە یەکە یەکە و بەتەنیا کچەکەش (هێدفیگ) دەبینین، لەکۆتایشدا دایکەکە کچەکەی لەگەڵ خۆی دەباتەوە بۆ ماڵەوە.

کچەکە لەم شانۆنامەیەدا دەبێتە هێماگەلی لێدانی دڵێکی پڕ لە خورپە و دێوزمە و خەونی ناخۆش و ژیانێکی پڕ لە دڵەڕاوکێی، بەڵام لەهەمانکاتدا لە هەوڵی ئەوەدایە لە شتەکان بگات و خۆی لەو جیهانەدا ڕێکبخاتەوە، کە زۆر نامۆو دژوارە پێی.

کچەکە لە دڵەوە دەیەوێت ئەو جیهانە نامۆیە بۆ یەکجارەکی بەجێبهێڵێت و نایەوێت چیتر بژی.

(بێدەنگی)

کچ: من دەتوانم...

تیمارکار: وتت چی؟

کچ: من دەمەوێت بمرم.

تیمارکار: بمریت؟

کچ: ئا.

تیمارکار: بۆچی دەتەوێت بمریت؟

کچ: لەبەرئەوەی نامەوێت بژیم.

کچەکە بە بەردەوامی و لە پەیوەندییەکانیدا بەوانی ترەوە دەڵێت (من نازانم) ئەم وتەیەش وەکو تروسکەیەکی کاریگەر و بەهێز، بەنێو کەسایەتی و بوونی هێدفیگدا تێدەپەڕێت، دووبارە دەبێتەوە و کاردانەوەی جۆراوجۆریشی لە دەوروبەرەکەیەوە لێ دەکەوێتەوە. ئەمەش ئامرازێکی گوزارشتئامێزە و لاش نۆرێن وەکو گەمەیەکی زمان بە وریاییەوە لە شوێنی خۆیدا بەکاری هێناوە.

نەبوون و پچڕانی هەموو پەیوەندییەکان لەنێو ئەم خێزان و جیهانەدا، نامۆیی و نەبوونی پەیوەندیشە بە خودی (من)ەکانەوە کە هەموو بەها و بنەما دەروونی و کۆمەڵایەتییەکانی لەنێوان خێزان و لەدەرەوەی خێزانەوە، لەدەست داوە.

●ژوورێکی بۆر

تەرمینالی ژمارە...

ڕووداوەکانی ژوورێکی بۆر، چەشنی تەرمینالی سێ و تەرمینالی یانزە، لە ژووری یەکێک لە نەخۆشخانەکانی منداڵبووندا ڕوودەدات.

(A)و (B) بەشێوەیەکی نائارام بەدیار کچە پێشوەختە تازە لەدایکبووەکەیانەوەن. هەر لە سەرەتاوە هەست دەکەین هەڵەیەک هەیە و هەموو شتێک بەو شێوەیە نییە کە دەبێت وابێت. لاش نۆرێن شانۆنامەکەی بەشێوەیەکی مۆسیقی ڕۆناوە و بەهۆی حیواری کورت و داماڵراوەوە و لە ڕوانگەی زمانێکی ڕۆژانەی ساکارەوە، بەرجەستەکراوە.

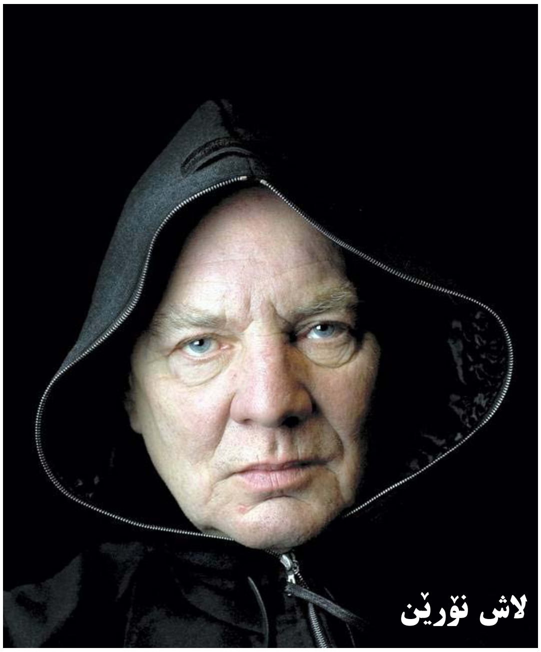
لاش نۆرێن

لە سەرەتادا وا دەردەکەوێت کە (A) و (B) هەستدەکەن نامۆن بەو منداڵە بچوکە تازە لەدایکبووە، هەوڵ ئەدەن خۆشەویستیی خۆیان لە تەقەلایەکی دووپاتکردنەوەدا بۆ کچە بچوکە تازەکەیان دەرببڕن.
بەکارهێنانی وشەی وەکو (موجیزە) و دووبارەکردنەوەی دەستەواژەی (ئەو هی ئێمەیە) (من لەو بڕوایەدا نیم)...هتد، نائارامی و هەست بە نامۆکردنی ئەو دایک و باوکە تازەیە دووبارە دەکەنەوە. لەهەمانکاتدا ئەو منداڵە پەرجویەکی بە لەدایکبوونی، بۆ پیاوەکە (A) خوڵقاندووە: پیاوەکە چیتر هەست بە دڵەلەرزە و پەژارە و ترسی مەرگ ناکات، ئێستا ئەو بەهۆی ئەو منداڵەوە هەستێکی بەهێزی تیادا دروست بووە بۆ بەردەوامی و بۆ ژیان. چیتر هەست بەوە ناکات، کە لە هەموو ژیانیدا (هەڵە) بووە. ئەو منداڵەو بۆ یەکجار مانایەک بە پیاوەکە، وەک مرۆڤێک، مانایەک بە ژیانی و بوونی دەبەخشێت.
A: نەخێر، بەڵام هەڵە... بەشێوەیەک لە شێوەکان هەڵە. من هەستم دەکرد هەڵەم.
بەڵام ژنەکە زیاتر لەترساندا بێدەنگە، ئەمە سێیەم منداڵییەتی و دوانەکەی تریشی هەر بەمنداڵی دوای لەدایکبوونیان، لەدەستداوە. ترسەکەی بە تووڕەبوون دەردەبڕێت، کە پیاوەکە دەڵێت (منداڵە تازە لەدایکبووەکەیان) خەون دەبینێت، هەڵدەچێت: منداڵێک کە تەمەنی تەنها شەو و ڕۆژێکە، دەبێت خەون بە چییەوە ببینێت؟
هێدی هێدی ئەو حیوارو دیالۆژە کورتە ساکارانە، دەبن بە بارنەی ژانێکی گران و گەورەی ئەو خێزانە. ترسی ڕاستییەکی دژوار ڕێگا لە کەسایەتی (A، B) دەگرێت و ئەوان ناتوانن خۆیان لەو ترسە گرانە قوتاربکەن، ترسی ئەم دوو مرۆڤە تەنها ڕەوشێکی ئێگزیستێنتیالیزم لەخۆ ناگرێت، بەڵکو لەپاڵ ئەوەشدا ئەوان هۆکارێکی بەهێزیان بۆ ئەو ترسە، بۆ ئەو نائارامییە هەیە: ئەوان لەوەوبەر دوو منداڵی تریان لەدەستداوە. شانۆنامەی (ژوورێکی بۆر) تەنها ٣٠ خولەکێک لەسەر شانۆ دەخایەنێت، بەڵام بە تەواویی ژیانی ئەو خێزانە، ئەو دوو مرۆڤە لەخۆدەگرێت. لە ژوورێکی نەخۆشخانەیەکدا، زۆر بەهێمنی و بەشێوەیەکی ساکار و بەتوانایەکی بەرزەوە، مێژوو و ژیانی ئەو دوو مرۆڤە دەخاتە ڕوو. وچانە کورتەکان دەرگا بۆ ڕوودانی هەموو شتەکان دەکەنەوە، هەر دوای چەند وچان و بێدەنگییەک هەستی پێکەوە ژیان، هەستی (ئێمە) بوون، بەتەواوەتی تێکشکاوە، هیواو ئاواتەکان، سەرلەنوێ دەبنەوە بە غەم و پەژارەیەکی گەورە.
لاش نۆرێن تەنها بە نیو کاتژمێر، توانیویەتی جێگەی ئەو لەدایکبوونە ئەفسوونییە، ئەو تراژیدیا گرانە، ئەو کەوتنە دەروونییە و چەندین بابەتی تر لەنێو تێکستێکی کورتدا بکاتەوە.
شانۆنامەی (ژوورێکی بۆر) لە چاوتروکانێکدا و لە بێدەنگییەوە دەستپێدەکات و هەر لە بێدەنگی و وچانەکاندا تەواودەبێت، بۆئەوەی سەرلەنوێ و بەهەمان دیالۆژو بێدەنگی و وچانەکانەوە دەستپێبکاتەوە. یان لە تەرمیناڵێکی تردا بەردەوامی لەخۆبگرێت.

تێبینی: لاش نۆرێن تا نووسینی ئەم باسە نەیتوانییوە بڕیاری ئەوە بدات شانۆنامەی (ژوورێکی بۆر) چ ژمارەیەکی پێببەخشێت.... دانا